

»Čujte, gospod uradnik«, pravi častnik, »to mora biti pomota. Moj dobri vladar mi je podaril le petsto goldinarjev.«

»Tukaj je nakazanih 5000. Kar mi veličanstvo ukaže, to moram storiti.«

Častnik vzame 5000 goldinarjev in gre zopet do svojega vladarja, da mu razodene pomoto. Smehljaje ga tolaži cesar in pravi: »Kar sem zapisal, ostane zapisano, če je tudi jedna ničla več. Cesar vi ne bodete rabili, potrebovali bodo vaši otroci.«

Ginjeno se zahvali častnik, rekoč: »In ko bi mogel pet tisočkrat umreti, rad bi umrl za predobrega cesarja in svojo domovino.«

Tako udanih podložnikov je imel Franc I. povsod v svojem cesarstvu.

Leta 1813. je prišel s svojo armado v neko mesto, ki je bilo poprej avstrijsko, tedaj pa že pod Napoleonovo oblastjo. Meščani so bili pa še svojemu vladarju iz srca udani in so upali, da zopet kmalu pridejo pod peroti avstrijskega orla. Cesarja Franca I. in njegove vojake so prav slovesno sprejeli. Vladarju so šle naproti belo oblečene deklice, ki so potresale cvetic po poti, in pet- do šestletna deklica mu je izročila šopek dehtečih rož z besedami: »Oče, ne pozabite nas! Oče, ne pozabite nas!«

Dobro je umel cesar Franc I. pomen priprostih besedij, vzdignil je dekletce k sebi na konja in je posadil pred se. Prav kmalu se privadi otrok milega vladarja, vzame šopek, razveže ga in jame zatikati cvetke v zapone cesarjeve vojne suknje in za njegov klobuk.

Armada se pomika dalje. Pred stolno cerkvijo pozdravi duhovščina svetlega vladarja. Ko ljudstvo vidi nedolžno dekletce, ki je bilo pozdravilo vladarja, na cesarjevem naročju, zalijó marsikatero oko solze veselja. Cesar Franc I. se pa ozre po množici in reče: »Ménil sem, da so moji zvesti otroci, moji udani podložniki samo na Dunaju in glejte, tukaj jih tudi najdem.« Silna navdušenost zavлада po teh vladarjevih besedah med narodom. Cesar izroči deklico njeni materi, stopi raz konja in gre spoštljivo v cerkev, kjer je vsa množica zapela zahvalno pesem.

Iz cerkve gre svetli vladar do svojega stanovanja. Kompanija avstrijskih grenadirjev je stala pred hišo za stražo. Takoj ukaže, da naj odide, češ, tukaj me bodo varovali moji otroci, moji zvestoudani podložniki.

Čmrlji.

(Obraz iz prirode. — Piše Stánon.)

I.

Zna našo hišo zraste vsako leto na zeleni trati cel gozdič visokih cvetlic. Ko sem bil še majhen otrok, sem se jih neizrečeno bal. Saj so bile skoro prav take, ko koprive. In kateri otrok se ne boji kopriv? — Ako pogledaš to cvetlico, zdi se ti zelo podobna koprivi. Na četverovoglatem stebulu sedé križema veliki srčasti listi, pokriti s sivkastimi kocinicami — prav tako,

kakor na koprivi, na tisti nesrečni koprivi, ki mi je včasih opekla vso ročico, ko sem jo poželjivo stezal po belem slaku, ovijajočem se po steblu pekoče rastline.

Pozneje sem začel natančneje ogledovati te cvetlice. Gledal sem jih od daleč in opazoval, kako veselo letajo po njih marljive bučelice, kako brezskrbno se zibljejo na njih pisani metulji — in glejte, sovraštvo do njih se mi je počasi ohlajalo. »Ne, te cvetlice ne morejo biti koprive, ne morejo biti hudobne, ker tako prijazno gosté vsakovrstne žuželke. In kako lepo rdeče cvete imajo, kako lepa stebila, kako diše...« kmalu sem videl na njih vse polno dobrot in lepot.

Slednjič pa me je pridobil vrstnik Urhov France popolnoma zanje. »Nikar ne mislite, da bi bile to koprive. Le pogledjte, kako lepo cvetó; samo zato so se oblekle tako po koprivje, da bi jim ne vzeli cvetov. Veste, v cvetovih imajo jako sladak méd.« Tako in jednako nam je pripovedoval Urhov France.

Poslej ni bilo miru za našo hišo. Vsi otročaji smo se zbirali tù, srkali iz rdečih cvetov méd in delali iz votlih stebel piščalke. Kmalu je bil lepi cvetlični gozdič poteptan. Strtim cvetlicam v sramoto smo piskali na njih stebila ter jim v zasmeh še dali ime mrtve koprive.

Sedanje otroke v naši vasi dobro poznam. Primšarjev Lojzek, Lužarjev Matevžek, Tehnov Jožek, Praznikova Ivanka, Pezinova Angelica . . . i kaj bi rekel, do pičice taki so, ko smo bili mi. Zato se čudim, kako je mogoče, da letos še niso uničili mrtvih kopriv za našo hišo.

No, nam je to ljubo. Sedaj imamo vsaj priliko, da si ogledamo jednega ali drugega izmed mnogoštevilnih gostov, ki se mudé od jutra do večera na gostiji pri mrtvih koprivah. — Prestavíte se, dragi čitateljčki, v duhu na moj dom, — oh, da bi vi vedeli, kako prijetno je pri nas, gotovo me obiščete še letos — torej pojdite vsaj v duhu z menoj na trato za našo hišo!

Oh, Bog se usmili, kakšno šumenje je danes pri mrtvih koprivah — kakor na pojedini pri kakem imenitnem dostojanstveniku!

Glej, tu je gospa bučela! Videti je, da se odpravlja domov. V košek, ki ga nosi vedno s seboj na zadnji nogi, naložila si je rmenega prahu, da je kaj.

Tudi medú se je nasrkala, saj je že od jutra pri bogato pogrjnjeni mizi. — Tu se lovita dva metulja. Pogledj ju, to sta ti prava lahkoživca! Še méd srkati se jima več ne ljubi. Prej sta se lahkočno pozibavala na srčastih listih, sedaj pa objestno frfotata po toplem zraku.

Vse to šumenje in brenčanje se ti dozdeva podobno kakemu koncertu. Seveda pri tako bogati pojedini mora biti tudi godba. Ko tako poslušáš raznovrstne glasove, začne te izvestno najbolj zanimati mogočni bas, ki v dolgih, pretrganih akordih prilaga jednolični godbi mnogoštevilnih žuželk. To ti je bas, kakoršnega ne spravi iz sebe niti kakšna večja žival, nikar že mala žuželka. Ni čudno, da se zanimaš za čudnega basista. Želiš ga videti. Glej ga, zdaj je zabrenčal mimo tvoje glave in sedel na prvo cvetlico.

»Oho, to je čmrlj!« zavzameš se iznenaden. Prav praviš, čmrlj je, stari godrnjač med živalimi, ki vedno gode svojo zamolklo pesem. Ta mu je uprav prirojena. Gode jo vedno in vedno. Takoj zjutraj, ko se vzbudi, začne

jo brenčati, mrmra jo, ko dela, gode jo, ko se spravlja spat, in ako prileti na cvetlico, ki mu radovoljno odpre svojo napolnjeno čašo, oh, takrat šele gode, mrmra in brenči prav od srca. Brenči pa čmrlj deloma s svojimi krili, deloma pa s kocinicami, ki zapirajo na zadku luknjice (dihalke), iz katerih stiska zrak iz sebe.

Pa pustimo to njegovo svojstvo, naj gode in brenči, kakor se mu ljubi. Poglejmo rajše, v kakšni obleki je prišel spoštovani basist med poštene in nepoštene svoje tovariše — pevce.

Najprej opazimo, da je oblečen v dragocen črn kožuh. Brez njega ne gre stari godrnjač nikamor. Vedno ga nosi s seboj. Pod vratom ima temno-rumen ovratnik, okrog trupla pa si je privezal zlat pas.

Med tem ko opazujemo njegovo obleko, se naš pošteni gost čisto nič ne zmeni za nas. Zadovoljno mrmrajoč je spraznil vse čaše na prvi cvetlici ter sedel na široki list. Pri jedi si je nekoliko opral obleko. Zaprašen pa čmrlj ne mara biti, zlasti pa ne na tako imenitni pojedini, kakoršna je danes pri mrtvih koprivah.

Nemudoma začne torej snažiti obleko. »Čmrlj ima krtačo in glavnik vedno s seboj, celo na vsaki nogi po jedno, vrh tega ima še mnogotera druga orodja: v ustih krepke klešče, na vsaki nogi dve kljuki in na zadku ostro želo. V želu ima tudi malo strupa. In če se ga drzne kak radovednež nadlegovati, tedaj mu dá spomin, da se ga ne loti nikoli več.«

Tudi naš znanec zna pridno rabiti svoje orodje. Ročno si osnaži na hrbtu svoj črni kožuh in sčeše ves prah na kupček. Ta prah spravi v mal košek na zadnji nogi.

Čmrlj tudi zelo dobro vidi. Ni čuda, saj ima petero oces. Tri so majhna, podobna pikam, dve očesi pa sta veliki, sestavljeni iz sto in sto očesec. Obrvij in trepalnic nima; tudi jih ne potrebuje. Ako se mu nabere na očeh prah, potegne meni nič, tebi nič jedenkrat ali dvakrat po njih s krtačico, katero ima na tipalnicah — in dobro je.

Naš godrnjač na cvetličnem listu je nekoliko utihnil. Najedel se je ter si osnažil obleko, zadovoljno si torej gladi brado, menda misli, kako bi se najuljudnejše poslovil. Glej, začel je privzdigovati zadek. Čemu neki? Tako dela čmrlj vselej, kedar námerava odleteti. Mora se namreč nadihati in si napolniti notranje prostore z zrakom, da se ložje vzdigne od tal. — Toda čmrlj ne diha s pljuči, ker jih nima, marveč na zadku ima na vsaki strani čisto majhne luknjice (dihalke ali traheje). S temi čmrlj diha. Ako se mu kakorkoli zamaše, se mora zadušiti. Od teh luknjic vodijo po vsem telesu tenke cevi, ki so razširjene na nekaterih krajih v večje mehurčke; te mehurčke napolni čmrlj vselej, predno odleti, z zrakom, da ložje leta.

Med tem, ko smo natančneje opazovali našega basista, vzdignil se je, obletel nekolikokrat z glasnim, dobrovoljnim brenčanjem našo glavo in se spustil v velikem loku na zemljo, v svoje dobro urejeno stanovanje.

